

Kategorizácia a kritériá poskytovania spravodajských informácií

Anotácia: Autor v článku rozpracováva vybrané aspekty poskytovania spravodajských informácií. Článok sa v stručnosti venuje kritériám poskytovania spravodajských informácií, ktoré je nevyhnutné dodržať v procese poskytovania spravodajských informácií ako štvrtej fázy spravodajského cyklu. Ťažiskom článku je kategorizácia poskytovania spravodajských informácií a definovanie jednotlivých kategorizačných kritérií. Spracovaná kategorizácia aj kritériá poskytovania spravodajských informácií sú všeobecne aplikovateľné, a to vrátane postupov na odstupovanie spravodajských informácií získaných Slovenskou informačnou službou a Vojenským spravodajstvom.

Kľúčové slová: Slovenská informačná služba, Vojenské spravodajstvo, spravodajská služba, spravodajská informácia, poskytovanie spravodajských informácií, kritérium, kategorizácia, spravodajský cyklus

Úvod

Poskytovanie spravodajských informácií tvorí poslednú fázu spravodajského cyklu. Poskytovaním spravodajských informácií rozumieme proces postupovania (distribúcie) výsledku spracovaných informácií o predmete spravodajského záujmu, ktoré boli získané a zhromaždené spravodajskou službou v rámci výkonu spravodajskej činnosti, príslušným adresátom (recipientom).

Adresátom (recipientom) spravodajskej informácie rozumieme zákonom vymedzený okruh ústavných a štátnych orgánov ako aj ďalších orgánov verejnej moci, pre ktoré sú spravodajské informácie potrebné na účely ich činnosti a rozhodovania v rozsahu ich zákonom ustanovenej pôsobnosti.

Vykonanou rešeršou dostupných zdrojov bolo zistené, že kategorizácii a kritériám poskytovania spravodajských informácií sa nevenuje žiadna pozornosť. Cieľom príspevku je preto identifikovať a zovšeobecniť kritériá, ktoré je nevyhnutné dodržať v procese poskytovania spravodajských informácií ako štvrtej fázy spravodajského cyklu a na základe definovania vhodných kritérií kategorizovať poskytovanie spravodajských informácií.

Pojem spravodajská informácia

Aktuálne je pojem spravodajská informácia ustanovený iba v jedinom zákone – v zákone o Vojenskom spravodajstve (ďalej len „zákon o VS“). Predmetná zákonná úprava definuje spravodajskú informáciu ako „údaj alebo súbor údajov vytvorený spracovaním informácie získanej spravodajskou činnosťou, a to najmä obsah písomnosti, nákresu, výkresu, mapy, fotografie, grafu alebo iného záznamu, obsah ústneho vyjadrenia a obsah elektrického, elektromagnetického, elektronického alebo iného fyzikálneho transportného média.“¹

Iné legálne vymedzenie tohto pojmu ustanovuje vyhláška o administratívnej bezpečnosti utajovaných skutočností.² V tejto podzákonnej právnej úprave je tento pojem definovaný ako utajovaná skutočnosť,³ ktorej pôvodcom je spravodajská služba, obsahujúca informácie získané metódami a prostriedkami podľa zákona o Slovenskej informačnej službe (ďalej len „zákon o SIS“), resp. zákona o VS.

Z analýzy obsahového vymedzenia oboch pojmov vyplýva, že pojem spravodajská informácia je v právnom poriadku Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) vnímaná rozlične.

¹ Pozri § 9 ods. 1 zákona č. 500/2022 Z. z. o Vojenskom spravodajstve.

² Vyhláška Národného bezpečnostného úradu č. 48/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o administratívnej bezpečnosti utajovaných skutočností.

³ Utajovanou skutočnosťou sa rozumie informácia alebo vec určená pôvodcom utajovanej skutočnosti, ktorú vzhľadom na záujem SR treba chrániť pred vyzradením, zneužitím, poškodením, neoprávneným rozmnožením, zničením, stratou alebo odcudzením a ktorá môže vzniknúť len v oblastiach, ktoré ustanoví vláda SR svojím nariadením.

V prípade legálnej definície podľa vyhlášky o administratívnej bezpečnosti utajovaných skutočností medzi obsahovými náležitosťami pojmu absentuje znak (kritérium) spracovania. V zmysle tejto podzákonnej normy tak spravodajská informácia môže byť tvorená výlučne operatívnymi informáciami,⁴ ktoré nemusia byť spracované alebo preverené (verifikované) využitím iných zdrojov.

V porovnaní s tým je v definícii uvedenej v zákone o VS obligatórny znakom pojmu „spravodajská informácia“ aj jej spracovanie, a to spracovanie informácie získanej spravodajskou činnosťou, teda operatívnej informácie. V tomto prípade nemôže spravodajská informácia pozostávať iba z nespracovaných alebo nepreverených informácií. Zákonná regulácia vyžaduje, aby obsah spravodajskej informácie tvorili analyticky spracované informácie.

Zastávame názor, že tento rozdiel je primárne spôsobený rozdielnym predmetom úpravy spoločenských vzťahov v týchto právnych predpisoch. Na účely tohto článku budeme vychádzať z významu tohto pojmu, ktorý vyplýva zo zákona o VS.

Kritériá poskytovania spravodajských informácií

V rámci analýzy procesu poskytovania spravodajských informácií ich adresátom a s tým súvisiacich všeobecne záväzných právnych predpisov, najmä zákona o SIS a zákona o VS, je možné identifikovať niekoľko kritérií, ktoré je nevyhnutné dodržať. Ich dodržanie je dôležité pre naplnenie základnej idey zriaďovania a fungovania spravodajských štruktúr nielen v podmienkach SR, ale je možné ich aplikovať generálne na poskytovanie spravodajských informácií v demokratických a právnych štátoch.

Ide o tieto kritériá:

1. Včasnosť – poskytovanie spravodajských informácií adresátom má byť dostatočne rýchle. Iba tak sa dá zabezpečiť, že k adresátovi sa dostanú informácie v čo najaktuálnejšej podobe a bez zbytočného odkladu, teda v čase potrebnom pre jeho rozhodovacie procesy. Kritérium včasnosti je kľúčové najmä pre rozhodovacie procesy na úrovni taktického spravodajstva (napr. na uskutočnenie policajného zásahu voči konkrétnej osobe alebo objektu či na uskutočnenie konkrétnej vojenskej akcie).
2. Relevantnosť – zo strany spravodajskej služby má dochádzať iba k poskytovaniu takých spravodajských informácií, ktoré sú pre ich adresáta významné z hľadiska jeho činnosti a rozhodovania. Selekcia, ktoré spravodajské informácie a v akom rozsahu pôjdu tomu ktorému adresátovi, by mala byť obsahom jednej bezpečnostno-spravodajskej úvahy. Nie všetky informácie sú relevantné pre všetkých recipientov.
3. Správnosť – súvisí s kritériom relevantnosti. Spravodajské informácie zo strany spravodajskej služby sa majú poskytovať správnemu adresátovi. Správnym adresátom je ten adresát, pre ktorého sú doručené informácie využiteľné na výkon jeho pôsobnosti. Proces výberu správnych má byť obsahom už spomenutej bezpečnostno-spravodajskej úvahy. Nie každý adresát, ktorému je spravodajská služba oprávnená distribuovať spravodajské informácie, je správnym adresátom konkrétnych spravodajských informácií.
4. Bezpečnosť – poskytovanie spravodajských informácií sa má realizovať spôsobom, ktorý zabezpečí ochranu poskytovaných informácií pred ich vyzradením, zverejnením alebo pred inou formou neoprávnenej manipulácie s nimi. Bezpečnosť poskytovania

⁴ Analyticky nespracované, z iných zdrojov neverifikované informácie získané v rámci výkonu spravodajskej činnosti použitím rôznych metód a prostriedkov, napr. sledovaním osoby, odposluchom telefonátu, vyťažovaním sociálnych sietí apod. V anglojazyčnej literatúre sa na tento druh informácií používa pojem „raw information“ (surová, nespracovaná informácia). Podľa štandardizovanej podoby uvedenej v Slovníku termínov a definícií NATO (AAP-6) sa pojmom informácia rozumie akýkoľvek nespracovaný údaj, ktorý je možné použiť pri tvorbe spravodajských informácií.

týchto informácií je nevyhnutná nielen z dôvodu zabezpečenia ochrany spravodajského záujmu,⁵ ale aj z dôvodu predchádzania ujme na právach a právom chránených záujmoch štátu, právnických osôb či fyzických osôb, ku ktorej by došlo ohrozením alebo poškodením týchto práv alebo záujmov;⁶

5. Zákonnosť – aj pri poskytovaní spravodajských informácií je spravodajská služba viazaná jedným zo základných princípov materiálneho právneho štátu „Čo nie je dovolené, je zakázané.“,⁷ ktorý sa viaže na štátne orgány. V podmienkach SR je tento princíp vyjadrený v ústavnej zásade legality.⁸ Spravodajská služba, ktorá je viazaná týmto ústavným imperatívom, je povinná konať výlučne na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom.
6. Účelnosť – informácie majú byť adresátovi zo strany spravodajskej služby poskytované výlučne na zákonom anticipovaný účel, teda na účely jeho činnosti a rozhodovacích procesov. Excesom z medzí účelnosti môže byť distribúcia spravodajských informácií ústavnému činiteľovi nie na účely plnenia jeho ústavnej funkcie, ale napríklad na účel ich použitia v straníckom alebo politickom súboji voči straníckemu alebo politickému oponentovi či politickej opozícii.
7. Vhodnosť formy – spravodajské informácie sa majú poskytovať vo forme, ktorá zodpovedá požiadavkám ustanovených zákonom, príp. požiadavkám uplatneným priamo adresátom, pričom tieto nesmú obchádzať ani porušovať zákon. Okrem uvedeného môže byť forma poskytovania informácií determinovaná aj charakterom informácií, ktoré sa majú distribuovať. Vhodná forma (napr. brífing, spravodajská informácia v listinnej podobe) má zabezpečiť dostatočnú zrozumiteľnosť a presnosť distribuovaných informácií pre ich adresáta.

V prípade poskytovania spravodajských informácií v rámci medzinárodnej spravodajskej spolupráce môžeme ďalšie kritériá odvodiť od základných zásad medzinárodnej spravodajskej spolupráce.⁹ Akceptujúc tento prístup, môžeme uvedené kritériá rozšíriť aj o kritérium:

- ochrany a presadzovania národnoštátnych záujmov – pri poskytovaní spravodajských informácií musia byť zachované národnoštátne záujmy krajiny,
- vzájomnej výhodnosti – poskytovanie spravodajských informácií je užitočné pre všetky spolupracujúce subjekty,
- reciprocity – k poskytovaniu spravodajských informácií nedochádza jednosmerne, ale obojsmerne,
- ochrany zdroja informácie – pri poskytovaní informácií sa musia prijať také opatrenia, ktoré zabránia identifikácii zdroja informácie, a
- predchádzajúceho súhlasu – poskytnutie spravodajských informácií musí rešpektovať pravidlo tretej strany. Ide o požiadavku, aby informácia nebola poskytnutá tretej strane bez predchádzajúceho súhlasu jej pôvodcu, t. j. spravodajskej služby, ktorá ju poskytla.

⁵ Ide o záujem na nerušenom plnení konkrétnej úlohy spravodajskej služby, na utajení jej zdrojov a prostriedkov ako aj totožnosti jej príslušníkov alebo osôb konajúcich v jej prospech.

⁶ Napr. zmarenie účelu rozhodovacieho procesu v pôsobnosti recipienta informácie (napr. v rámci trestného alebo správneho konania), zverejnenie osobných údajov fyzických osôb obsiahnutých v poskytnutej informácii, vyzradenie národných utajovaných skutočností, utajovaných skutočností iného štátu alebo cudzej spravodajskej služby, alebo utajovaných skutočností EÚ či NATO.

⁷ DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky – Komentár*. 3. vydanie, s. 199.

⁸ Čl. 2 ods. 2 Ústavy SR.

⁹ Bližšie pozri napr.: KOLEKTÍV AUTOROV, *Bezpečnostní výzvy současného světa*, s. 196 - 197.

Kategorizácia poskytovania spravodajských informácií

Aj samotné poskytovanie spravodajských informácií možno kategorizovať, pričom na tieto účely je možné použiť niekoľko kritérií.

Jedným z týchto kritérií je podnet na poskytnutie spravodajských informácií. Z tohto hľadiska možno rozlišovať poskytovanie spravodajských informácií na základe:

- zákona,
- žiadosti zákonného príjemcu,
- zmluvy uzatvorenej spravodajskou službou (vnútroštátna, medzinárodná, administratívna dohoda uzatvorená v rámci medzinárodnej spravodajskej spolupráce) a
- členstva spravodajskej služby v nadnárodných alebo medzinárodných spravodajských štruktúrach.

Rovnako ako každý štátny orgán v demokratických a právnych štátoch aj spravodajská služba môže konať v rozsahu a v medziach ustanoveným zákonom. Okrem pôsobnosti či kompetencií, zákon môže spravodajskej službe ukladať priamo úlohu poskytovať informácie získané o predmete spravodajského záujmu. Na tieto účely môže určiť aj podmienky, ku ktorých naplneniu musí dôjsť na to, aby boli informácie poskytnuté.

Ďalším z podnetov, na základe ktorých môže dôjsť k poskytnutiu informácie, je jej vyžiadanie si zo strany oprávneného adresáta. Takúto kompetenciu musí adresátovi priznávať zákonná úprava, pričom môže ustanoviť formálne i materiálne náležitosti jeho žiadosti.

K poskytovaniu spravodajských informácií môže službu zaväzovať aj uzatvorená vnútroštátna alebo medzinárodná zmluva. Podmienky, za ktorých má služba odstupovať svoje informácie druhej zmluvnej strane, sú určené buď priamo zmluvou (zväčša v prípade vnútroštátnych zmlúv) alebo sú dohodnuté v samostatnom dokumente uzatvorenom na základe splnomocňujúceho ustanovenia alebo blanketovej normy obsiahnutej v tejto zmluve.

Podnetom na poskytovanie spravodajských informácií môžu byť aj záväzky vyplývajúce z členstva spravodajskej služby v nadnárodných alebo medzinárodných spravodajských štruktúrach. Základné podmienky spolupráce, vrátane vzájomnej výmeny alebo poskytovania (zdieľania) spravodajských informácií o skutočnostiach tvoriacich spoločný predmet spravodajského záujmu, môžu byť najmä pri tejto forme multilaterálnej spolupráce upravené aj v rôznych písomných dokumentoch (napr. *Code of Practice*, *Letter of Intent*).

Právnym základom vzájomnej úpravy práv a povinností poskytovania a výmeny spravodajských informácií v rámci medzinárodnej spravodajskej spolupráce môže byť aj administratívna dohoda uzatvorená spravodajskou službou v rámci medzinárodnej spravodajskej spolupráce. Môže ísť o bilaterálnu alebo multilaterálnu zmluvu.

V daných súvislostiach je pre správne vnímanie poskytovania spravodajských informácií relevantná vôľa spravodajskej služby. Pri akceptovaní tohto kritéria rozoznávame:

- fakultatívne (voluntaristické) poskytovanie spravodajských informácií a
- obligatórne (z úradnej povinnosti, *ex officio*) poskytovanie spravodajských informácií.

V procese fakultatívneho poskytovania informácií je výrazná vôľová zložka spravodajskej služby. Je na jej rozhodnutí kedy, v akom rozsahu a ktorým adresátom odstúpi získané spravodajské informácie. Deje sa tak na základe vykonania spravodajsko-bezpečnostnej úvahy, v rámci ktorej sa posudzuje nielen splnenie zákonných podmienok na poskytnutie informácie, ale aj jej reálna využiteľnosť adresátom v rozsahu jeho pôsobnosti a existencia zákonných prekážok na jej odstúpenie.

Pri obligatórnom poskytovaní spravodajskej informácie je vôľový aspekt poskytovania výrazne oslabený alebo vylúčený. V tomto prípade služba ako pôvodca informácie buď nemá vôbec, alebo má značne oklieštenú zákonnú možnosť rozhodnúť sa, či informáciu, ktorou disponuje, poskytne alebo neposkytne v nejakom rozsahu zákonnému recipientovi. Môže však posúdiť naplnenie zákonných podmienok obligatórneho poskytnutia spravodajskej informácie, ktoré väčšinou súvisí s oprávnením niektorého z adresátov spravodajskej produkcie vyžiadat' si

konkrétnu informáciu. Má typicky jednorazový charakter založený na modeli „dožiadanie – odpoveď“.

Z hľadiska vzťahu spravodajskej služby a adresáta spravodajskej informácie možno rozlišovať:

- interné poskytovanie spravodajských informácií a
- externé poskytovanie spravodajských informácií.

O internom poskytovaní spravodajských informácií hovoríme v prípade rezortných spravodajských služieb, kedy dochádza k poskytovaniu spravodajských informácií napríklad ministrovi, ktorému je služba podriadená.

Pri externom poskytovaní spravodajských informácií dochádza k ich diseminácii adresátovi stojacemu mimo spravodajskú službu, napr. prezidentovi, predsedovi parlamentu, predsedovi vlády apod.

Bez potreby ďalšej objektivizácie je možné uviesť klasifikáciu z hľadiska formálnosti poskytovania spravodajských informácií:

- formalizované poskytovanie spravodajských informácií a
- neformalizované poskytovanie spravodajských informácií.

O formalizovanom poskytovaní spravodajských informácií možno hovoriť, ak je informácia poskytovaná vo vopred určenej forme, napr. vo forme utajovanej písomnosti.

Pri neformalizovanom poskytovaní spravodajských informácií absentuje vopred určená forma poskytovania. Typickým príkladom je ústne poskytnutie spravodajských informácií. Takéto poskytovanie je však problematické z hľadiska hodnoverného preukázania aktu poskytnutia.

V danom kontexte je relevantný spôsob poskytovania spravodajských informácií. Spravodajské informácie by mali byť interpretované recipientom vhodným spôsobom. Pri akceptácii tohto kritéria rozoznávame poskytovanie spravodajských informácií v:

- listinnej podobe,
- elektronickej podobe,
- ústnej (verbálnej) podobe a v
- podobe vizualizácie.

Listinná podoba je zrejme najčastejším spôsobom poskytovania spravodajských informácií. Spravodajskú informáciu podpisuje na to oprávnená osoba, zväčša riaditeľ služby.

V elektronickej podobe možno spravodajské informácie poskytovať určeným adresátom na hmotnom nosiči informácií alebo prostredníctvom prostriedkov šifrovej ochrany informácií, ak ide o utajovanú spravodajskú informáciu alebo e-mailom, ak ide o neutajovanú spravodajskú informáciu. Nevýhodou elektronického poskytovania je riziko neoprávneného rozmnoženia a nekontrolovateľného šírenia spravodajskej informácie. Ak sa spravodajská informácia nezasiela prostredníctvom prostriedkov šifrovej ochrany informácií, ale iba prostredníctvom nezabezpečenej emailovej komunikácie, hrozí tiež riziko jej zachytenia počas prenosu v elektronických komunikačných sieťach.

Rozlišovať možno aj ústne poskytnutie spravodajskej informácie, ktoré je z hľadiska hodnoverného preukázania tohto aktu najmenej vhodné.

Poskytovanie spravodajských informácií vo forme vizualizácie má spravidla podporný charakter, najmä pri ich ústnom sprostredkovaní v podobe brífingu. Vizualizácia spočíva v použití rôznych grafov, diagramov a iných druhov vizualizačných pomôcok, napr. 3D modelov časti zemského povrchu alebo stavebného objektu.

Aj keď to nie je častá forma, za podkategóriu poskytovania spravodajských informácií v podobe vizualizácie považujeme poskytovanie informácií vo vecnej (hmotnej) podobe. V takomto prípade je informácia poskytovaná napr. vo forme výrobku (napr. čip alebo iná utajovaná súčiastka) alebo zariadenia (napr. utajované zariadenie na šifrovanie údajov).

V aplikačnej praxi môže k takýmto prípadom dochádzať napríklad pri priemyselnej špionáži alebo kontrašpionáži.

Analogicky možno formy poskytovania spravodajských informácií deliť na:

- písomnú formu a
- ústnu (verbálnu) formu.

Písomná forma poskytovania je najvhodnejšou formou poskytovania spravodajských informácií. Vzhľadom na túto formu je možné kedykoľvek, aj s odstupom niekoľkých rokov, hodnoverným spôsobom preukázať nielen samotný obsah a rozsah poskytnutých informácií, ale aj dátum ich poskytnutia a ďalšie údaje súvisiace s obsahovými náležitosťami písomnosti, ktorou boli poskytnuté, napr. jej číslo a dátum vyhotovenia. Výhodou je tiež zachovanie integrity jej obsahu v riadiacich procesoch realizovaných v pôsobnosti jej adresáta, napr. jej ďalším odstúpením, tzv. redistribúciou, zo strany adresáta jemu podriadeným zamestnancom alebo príslušnej organizačnej zložke ním riadeného štátneho orgánu. Súčasťou tohto redistribučného procesu môže byť aj uvedenie pokynov súvisiacich s obsahom poskytnutej spravodajskej informácie, napr. pokyn pripraviť poverenie na výkon neplánovanej vnútornej kontroly či na vykonanie finančnej kontroly.

Naopak, medzi nevýhody možno zaradiť zvýšené riziko úniku utajovaných skutočností, ktoré vyplýva z ich materiálnej dostupnosti. Okrem toho je proces tvorby a distribúcie písomnej správy spravidla časovo náročný, čo môže viesť k nežiaducim oneskoreniam v reakcii na aktuálne bezpečnostné udalosti.

Podľa J. Stieranku by spravodajská informácia prezentovaná v písomnej forme mala zahŕňať zásadné poznatky nevyhnutné pre rozhodovanie jej adresáta. Pri jej zostavovaní je dôležité striktne dodržiavať určené metodologické a obsahové kritériá, s osobitným dôrazom na jazykovú precíznosť a zrozumiteľnosť textu. Jazyková formulácia musí byť prispôbená odborným zručnostiam adresáta, aby sa minimalizovalo riziko nesprávnej interpretácie obsahu správy. Okrem textovej časti by spravodajská služba zodpovedná za vypracovanie správy mala dôsledne zvážiť zaradenie príloh, schém, grafických prezentácií či diagramov, ktoré môžu významne zvýšiť informačnú hodnotu a jasnosť interpretovaných údajov.

Ako bolo uvedené, nie je vylúčené ani ústne poskytovanie spravodajských informácií, napr. vo forme brífingu adresáta zo strany riaditeľa spravodajskej služby alebo iného povereného príslušníka služby. Nevýhodou je však znížená miera hodnoverného preukázania obsahu a rozsahu poskytnutých informácií, ako aj riziko nižšej úrovne obsahovej precíznosti. Medzi výhody ústneho poskytovania spravodajských informácií nepochybne patrí okamžitá interakcia zo strany jej adresáta, a to najmä v podobe doplňujúcich otázok zameraných na poskytnutie detailnejších informácií alebo odstránenia nejasností.

Stotožňujeme sa s názorom J. Stieranku, že spravodajská informácia poskytovaná formou ústnej prezentácie je efektívnym komunikačným nástrojom v rámci spravodajskej činnosti, najmä v situáciách vyžadujúcich okamžitú reakciu alebo rozhodovanie. Ústne poskytovanie informácií umožňuje priamu interakciu medzi spravodajskou službou a adresátom, čo podporuje efektívne a rýchle objasnenie komplexných otázok. Je však nevyhnutné dôkladne dodržiavať zásady jasnosti, stručnosti a logickej štruktúry. Obsah informácie by mal byť zároveň cielene prispôbený úrovni odbornej zručnosti a špecifickým potrebám adresáta. Cieľom ústneho poskytovania informácií je predovšetkým zabezpečiť rýchle pochopenie prezentovaných informácií a ich efektívnu integráciu do rozhodovacieho procesu adresáta.¹⁰

¹⁰ STIERANKA, J. *Spravodajská činnosť*, s. 297.

Uvedomujúc si význam spravodajskej podpory rozhodovacích procesov jednotlivých štátnych orgánov, zastávame názor, že do tejto klasifikačnej charakteristiky je vhodné doplniť aj klasifikáciu podľa časového režimu poskytovania spravodajských informácií:

- permanentné (nepretržité, stále) poskytovanie spravodajských informácií a
- jednorazové (*ad hoc*) poskytnutie spravodajských informácií.

Jednorazové poskytnutie spravodajských informácií je typické v prípadoch, ak o informáciu požiada niektorý z oprávnených adresátov spravodajskej produkcie. Je založené na modeli „dožiadanie – odpoveď“.

Na rozdiel od jednorazového poskytnutia je permanentné poskytovanie spravodajských informácií typické pre fakultatívne poskytovanie spravodajských informácií. Ide o tzv. permanentný spravodajský servis, v rámci ktorého sú na základe rozhodnutia spravodajskej služby odstupované konkrétnemu zákonnému príjemcovi spravodajské informácie využiteľné v rozsahu jeho pôsobnosti. Nevyhnutne nemusí ísť pritom o poskytovanie informácií týkajúcich sa tej istej veci.

Na základe kritéria utajovania obsahu je možné poskytovanie spravodajských informácií klasifikovať na:

- poskytovanie utajovaných spravodajských informácií a
- poskytovanie neutajovaných spravodajských informácií.

Utajované spravodajské informácie sú také, ktoré požívajú ochranu podľa zákona o ochrane utajovaných skutočností.¹¹ Utajovaná spravodajská informácia obsahuje informácie alebo veci, napr. v podobe hmotného nosiča informácií tvoriaceho prílohu spravodajskej informácie, ktoré na základe rozhodnutia jej pôvodcu – spravodajskej služby – treba vzhľadom na záujem SR chrániť pred neoprávnenou manipuláciou¹² a ktorá vznikla len v oblastiach ustanovených nariadením vlády SR.¹³

Neutajovaná spravodajská informácia neobsahuje žiadne utajované skutočnosti a na manipuláciu s ňou sa neaplikujú normy zákona o ochrane utajovaných skutočností.

Utajovaná aj neutajovaná spravodajská informácia môžu obsahovať napr. nákresy, výkresy, mapy, fotografie, grafy a tiež obsah ústneho vyjadrenia, listinného alebo elektronického dokumentu objektu spravodajského záujmu.

V aplikačnej praxi sa ukazuje za potrebné charakterizovať poskytovanie spravodajských informácií aj z hľadiska záväznosti obsahu spravodajskej informácie. Na základe tohto kritéria rozoznávame:

- záväzný obsah a
- nezáväzný obsah.

Možno konštatovať, že vo všeobecnosti je obsah spravodajských informácií pre ich adresáta nezáväzný. A to aj v prípade, že v doručenej spravodajskej informácii sú obsiahnuté odporúčania, príp. návrhy ďalšieho postupu v pôsobnosti adresáta. Tieto samé o sebe adresáta k ničomu a nijako nezaväzujú.

Ak má byť obsah spravodajskej informácie pre jej adresáta záväzný, musí takúto záväznosť ustanoviť zákon. Ide o prípady, keď služba poskytuje stanovisko alebo vyjadrenie k určitej osobe alebo skutočnosti. Typicky ide o vyjadrenie o bezpečnostnej rizikovosti určitej osoby. Ustanovenie záväznosti obsahu spravodajskej informácie pre adresáta, ktorý ju využije v právnom postavení správneho orgánu, však môže byť v aplikačnej praxi právne problematické a môže mať negatívny dopad na posúdenie otázky zákonnosti postupu správneho orgánu zo strany súdu.

¹¹ Zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹² Neoprávnenou manipuláciou sa rozumie vyzrazenie, zneužitie, poškodenie, neoprávnené rozmnoženie, zničenie, strata alebo odcudzenie utajovanej skutočnosti.

¹³ Nariadenie vlády SR č. 216/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú oblasti utajovaných skutočností.

Uloženie právnej povinnosti stotožniť sa s názorom spravodajskej služby obmedzuje totiž voľné hodnotenie dôkazov a správnu úvahu zo strany konajúceho správneho orgánu, čo je v rozpore so základnými zásadami správneho konania. Ide predovšetkým o zásadu materiálnej pravdy spočívajúcu v povinnosti správneho orgánu zistiť všetky skutočnosti dôležité pre rozhodnutie, t. j. spoľahlivo, úplne a presne zistiť stav veci, ako aj o zásadu voľného hodnotenia dôkazov.¹⁴

Ak akceptujeme logickú postupnosť pri charakterizovaní poskytovania spravodajských informácií, je možné uviesť klasifikáciu z hľadiska charakteru obsahu poskytnutej spravodajskej informácie. Podľa tohto kritéria rozlišujeme:

- iniciačný (podnetný) obsah poskytnutej spravodajskej informácie a
- informatívny obsah poskytnutej spravodajskej informácie.

Úlohou spravodajských služieb nie je určovať iným štátnym orgánom ani ústavným činiteľom spôsob, ako majú reagovať na poskytnuté informácie. Cieľom je primárne ich informovať o aktuálnom stave konkrétneho predmetu spravodajského záujmu. Informatívny charakter obsahu spravodajských informácií je typický pre životopisné spravodajstvo.¹⁵

Okrem informatívneho charakteru môžu niektoré informácie podnietiť zákonného recipienta na prijatie opatrení rôzneho charakteru v rozsahu jeho vecnej pôsobnosti. Na základe obsahu doručenej informácie môže adresát napr. nariadiť vykonanie vnútornej alebo finančnej kontroly či vnútorného auditu alebo rozhodnúť o vykonaní organizačných alebo personálnych zmien, začatí administratívneho správneho konania a pod. V takomto prípade hovoríme o iniciačnom (podnetnom) charaktere obsahu spravodajskej informácie.

Na základe kritéria lineárnosti (priamosti) vzťahu medzi spravodajskou službou a adresátom spravodajských informácií delíme poskytovanie spravodajských informácií na:

- priame (bezprostredné) poskytovanie spravodajských informácií a
- nepriame (sprostredkované) poskytovanie spravodajských informácií.

O priamom poskytovaní spravodajských informácií hovoríme vtedy, ak k tomuto poskytovaniu dochádza priamo, bez zapojenia tretej osoby. Inými slovami, spravodajské informácie poskytne ich adresátovi priamo spravodajská služba.

Pri nepriamom (sprostredkovanom) poskytovaní spravodajských informácií sú tieto informácie poskytované jej adresátovi prostredníctvom tretej osoby, napr. prostredníctvom rezortného ministra.

V danom kontexte je relevantná aj fyzická prítomnosť predstaviteľa spravodajskej služby pri poskytovaní spravodajských informácií. Pri akceptácii tohto kritéria rozoznávame poskytovanie spravodajských informácií:

- osobné poskytovanie spravodajských informácií a
- neosobné poskytovanie spravodajských informácií.

Pre osobné poskytovanie spravodajských informácií je charakteristická fyzická účasť, prítomnosť predstaviteľa spravodajskej služby, ktorý poskytuje spravodajské informácie zákonnému recipientovi. Osobné poskytovanie je typické pre poskytovanie spravodajských informácií v ústnej (verbálnej) podobe, napr. vo forme brífingu adresáta.

Pri neosobnom poskytovaní spravodajských informácií absentuje fyzický kontakt medzi predstaviteľom spravodajskej služby a recipientom informácií. Neosobné poskytovanie spravodajských informácií je typické pre poskytovanie informácií napr. v listinnej alebo

¹⁴ Do 31. januára 2024 malo pre konajúci správny orgán záväzný charakter nesúhlasné vyjadrenie SIS vydané podľa zákona č. 39/2011 Z. z. o položkách s dvojakým použitím a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov. Bližšie pozri KULIK, J. Spravodajstvo v službách verejnej správy. In: *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave, 2. ročník*, s. 186 – 198.

¹⁵ Životopisným spravodajstvom dochádza k zhromažďovaniu a vyhodnocovaniu informácií o názoroch, vlastnostiach, zvykoch, schopnostiach, význame, vzťahoch, zdraví a kariére najmä vedúcich predstaviteľov a osobností záujmových štátoch alebo organizácií.

elektronickej podobe, či prostredníctvom zabezpečených informačno-komunikačných prostriedkov (napr. videohovor).

Ak akceptujeme rozličné postavenie jednotlivých recipientov, podľa hierarchického postavenia adresátov delíme poskytovanie spravodajských informácií na:

- horizontálne a
- vertikálne.

K horizontálnemu poskytovaniu spravodajských informácií dochádza vtedy, ak sú tieto poskytované inému subjektu, ktorý má rovnaké alebo porovnateľné postavenie v štruktúre orgánov verejnej moci ako spravodajská služba. Typickým príkladom horizontálneho poskytovania spravodajských informácií je ich poskytovanie inej spravodajskej službe (domácej alebo zahraničnej), polícii, prokuratúre či ozbrojeným silám (armáde).

Pri vertikálnom poskytovaní spravodajských informácií dochádza k tomuto poskytovaniu zväčša smerom hore, k adresátovi s vyšším hierarchickým postavením v štruktúre orgánov verejnej moci (napr. prezidentovi, rezortnému ministrovi).

V amerických zdrojoch¹⁶ možno podľa zvoleného kritéria (používa sa kritérium smeru) nájsť túto klasifikáciu poskytovania spravodajských informácií:

- smerom nahor, kedy operatívne (surové) informácie z operačného prostredia prechádzajú hierarchiou spravodajskej služby nahor, kde sa spracúvajú a analyzujú,
- smerom nadol, kedy sa (hotové) spravodajské informácie distribuujú tým, ktorí ich potrebujú, napr. ministrom, a
- smerom laterálne (postranne), kedy sa informácie poskytujú iným spravodajským službám alebo iným organizačným zložkám v rámci spravodajskej služby.

Záver

Vykonanou analýzou procesu poskytovania spravodajských informácií a súvisiacej legislatívy sa nám podarilo identifikovať a zovšeobecniť kritériá, ktoré je nevyhnutné dodržiavať spravodajskými službami v procese poskytovania spravodajských informácií.

Zároveň sa nám podarilo identifikovať a definovať niekoľko vhodných kritérií využiteľných na kategorizáciu poskytovania spravodajských informácií.

Výpočet týchto kritérií nie je konečný, v prípade potreby je možné vytvárať aj ďalšie kritériá. Môžeme konštatovať, že tieto kritériá je možné v moderných demokraciách aplikovať univerzálne, bez ohľadu na štátne zriadenie. Ich využitie je možné nielen v rámci metodicko-teoretického skúmania diseminácie spravodajských informácií ako štvrtej fázy spravodajského cyklu, ale aj v rámci aplikačnej praxe.

Literatúra

DRGONEC, Ján. *Ústava Slovenskej republiky – Komentár*. 3. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2012.

KOLEKTÍV AUTOROV. *Bezpečnostní výzvy současného světa*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. ISBN 978-80-7251-498-4.

KULIK, Juraj. Spravodajstvo v službách verejnej správy. In: *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave, 2. ročník*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, s. 186 – 198.

MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnost*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021.
Nariadenie vlády SR č. 216/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú oblasti utajovaných skutočností.

¹⁶ Napr. smernica CIA k prednáške o poskytovaní spravodajských informácií z marca 1954.

RAFATI, Reza. *Mastering Threat Intelligence Dissemination*. [online]. 2024. [cit. 2025-6-6]. Dostupné na internete: <https://threatintelligencelab.com>.

Smernica CIA k prednáške o poskytovaní spravodajských informácií z marca 1954. [online]. 1954. [cit. 2025-6-6]. Dostupné na internete: <https://www.cia.gov/readingroom/docs>.

STIERANKA, Jozef. *Spravodajská činnosť*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2013. ISBN 978-80-8054-549-9.

Vyhláška Národného bezpečnostného úradu č. 48/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o administratívnej bezpečnosti utajovaných skutočností.

Zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 500/2022 Z. z. o Vojenskom spravodajstve.

Zákon NR SR č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov.

Key words: Slovak Information Service, Military Intelligence, intelligence service, intelligence, intelligence dissemination, criteria, categorization, intelligence cycle

Summary

Intelligence dissemination constitutes the last phase of the intelligence cycle. Intelligence dissemination refers to the process of distributing the intelligence as a result of processed information on a subject of intelligence interest, which has been obtained and collected by an intelligence service in the course of the performance of intelligence activities, to the appropriate recipients. The recipients of intelligence are understood as the legally defined circle of constitutional and state authorities as well as other public authorities for which intelligence is necessary for the purposes of their activities and decision-making process within the scope of their statutory competence. In the framework of the analysis of the process of intelligence dissemination to its recipients and the related generally binding legislation, in particular the Act on Slovak Information Service and the Act on Military Intelligence, it is possible to identify a number of criteria that must be observed. In the case of the intelligence dissemination within the framework of international intelligence cooperation, further criteria can be derived from the basic principles of international intelligence cooperation. The intelligence dissemination itself can also be categorised, and several criteria can be used for this purpose. The enumeration of these criteria is not exhaustive; additional criteria can be developed if necessary. It can be stated that these criteria can be applied universally in modern democracies, regardless of the state system. Their use is possible not only within the methodological-theoretical investigation of intelligence dissemination as the fourth phase of the intelligence cycle, but also within application practice.

*plk. JUDr. Juraj Kulik, PhD., LL.M, MBA
Národné bezpečnostné analytické centrum
Slovenská informačná služba
e-mail: juraj.kulik99@gmail.com*

Recenzent: prof. Ing. Jozef Stieranka, PhD.